



Testopstelling voor de nieuwe monitoren.

Nationaal Meetnet Radioactiviteit, verhoogde radioactiviteit! En dan?

Nederland is niet vrij van risico's op het gebied van radiologische of nucleaire incidenten en dus moeten de landelijke overheid en de veiligheidsregio's alert zijn op dit type zeldzame gevaren. Daarom organiseert het RIVM op 30 oktober een kennisbijeenkomst voor Adviseurs Gevaarlijke Stoffen (AGS's) van de brandweer. De bijeenkomst staat in het teken van de belangrijke samenwerking tussen de brandweerexperts en het RIVM, de functie en meerwaarde van het Nationaal Meetnet Radioactiviteit (NMR) en het handelingsperspectief bij melding van een verhoogd stralingsniveau.

DOOR ROB JASTRZEBSKI

FOTOGRAFIE ROB JASTRZEBSKI

Met het NMR is het RIVM een sleutelspeler in de nucleaire veiligheid in Nederland. Verspreid over het land staan op 167 locaties monitoren die 24 uur per dag het gammastralingsniveau meten. Op nog eens veertien plaatsen staan monitoren die radioactieve stofdeeltjes in de lucht kunnen detecteren. Het Centrum Veiligheid van het RIVM heeft daarnaast een pool met stralingsdeskundigen, die de meetresultaten kunnen duiden en analyseren. Indien nodig kan het experts op pad sturen om de oorzaak van verhoogde straling op te sporen.

NATUURLIJKE SCHOMMELINGEN

Dankzij het NMR kunnen snel maatregelen worden getroffen als het stralingsniveau zo hoog is dat de volksgezondheid in het

geding is. Maar niet elke verhoging van radioactiviteit is een reden voor alarm. Elke tien minuten worden van alle monitoren de meetwaarden verzameld. In normale omstandigheden zijn er schommelingen in de altijd aanwezige achtergrondstraling. Daarom zijn er voor straling en radioactieve deeltjes drempelwaarden ingesteld. Wordt zo'n drempelwaarde overschreden, dan wordt de dienstdoende stralingsdeskundige van het RIVM gealarmeerd. Wordt de drempelwaarde significant hoger overschreden, dan wordt vanuit het NMR-systeem ook de betreffende veiligheidsregio gealarmeerd.

De drempelwaarde voor het alarmeren van de veiligheidsregio's ligt tien keer hoger dan de interne alarmering op het RIVM. Dit is het moment dat de organisatie voor ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen van de brandweer aan de slag moet. De AGS en de dienstdoende stralingsdeskundige zoeken contact met elkaar om te overleggen welke verdere maatregelen nodig zijn. Alarmmeldingen worden door het NMR automatisch via een gesproken

telefonische boodschap afgeleverd bij de regionale meldkamer of een ander telefoonnummer naar keuze. Zodra de AGS in kennis is gesteld, kan hij met zijn computer inloggen op het NMR om de meetgegevens in te zien.

OREN EN OGEN

‘Het RIVM en de brandweer zijn belangrijke partners bij het reageren op waarschuwingsberichten van het NMR’, verklaart projectcoördinator NMR Rick Tax bij het RIVM. ‘De AGS’s zijn onze eerste oren en ogen in het veld om bij een significante verhoging van de stralingswaarden vast te stellen wat gaande is. Er hoeft trouwens lang niet altijd sprake te zijn van een daadwerkelijk stralingsongeval. Regelmatig gaat het om vals-positieve meldingen. Een oorzaak van gemeten stralingspieken kan zijn dat bedrijven in de omgeving van een meetpost werkzaamheden verrichten waarbij radioactieve bronnen worden gebruikt. Dat gebeurt onder andere bij het controleren van lasnaden in stalen leidingen of asfalt diktemetingen. Eén keer werd een alarm veroorzaakt doordat een man die net in een ziekenhuis een stralingsbehandeling had ondergaan, zijn hond uitliet en langs een meetpost liep. In deze gevallen ligt de gemeten waarde vaak onder de alarmeringsgrenswaarde voor de veiligheidsregio’s. Toch maken we bij dergelijke registraties graag gebruik van lokale brandweerfunctionarissen, die kunnen kijken of ze in de buurt van een meetpost iets vreemds zien wat de stralingspiek zou kunnen verklaren. Daarom staan veel van onze meetposten in de nabijheid van brandweerkazernes.’

‘HET NMR WORDT BINNENKORT VERNIEUWD EN UITGEBREID’

Vaak komt het niet voor dat de alarmdrempel wordt overschreden. Tax becijfert dat het RIVM zo’n tien keer per jaar een melding van verhoogde radioactiviteit krijgt. In gemiddeld drie gevallen wordt contact opgenomen met de brandweer met het verzoek bij de meetpost te kijken.

‘Het is goed om te weten dat er al een alarm naar de meldkamer gaat wanneer slechts één enkele meetpost een melding van verhoogde stralingsactiviteit geeft. In het verleden was dat pas het geval bij overschrijding van de alarmeringsdrempelwaarde bij twee meetposten. Het voordeel van deze verandering is dat OGS’en van de brandweer vaker worden ingeschakeld en dat iets meer ervaring ontstaat met de procedures rond radioactiviteit.’

VERNIEUWING NMR

Het NMR wordt binnenkort vernieuwd en uitgebreid. Alle 167 stralingsmeetposten krijgen nieuwe moderne gammamonitoren en worden uitgerust met een regensensor. Daarmee kunnen natuurlijke schommelingen, zoals het uitregenen van radon, beter worden herkend. Nog een belangrijke vernieuwing in het NMR is de introductie van autonome monitoren. Mobiele units die snel en flexibel overal in het land kunnen worden bijgeplaatst en via een mobiele dataverbinding in het NMR-net kunnen worden geschakeld.

Tax: ‘Er zijn tien van deze autonome meetposten beschikbaar, die op verzoek van de veiligheidsregio’s kunnen worden ingezet voor preventieve beveiligingsdoeleinden of bij een stralingsincident. Ze zijn in samenwerking met Brandweer Haaglanden al ingezet bij de beveiliging rond de NSS dit voorjaar. Maar ook bij acute stralingsincidenten kunnen ze grote meerwaarde hebben. Het vaste

NMR-netwerk is erg geschikt voor het detecteren van straling bij grootschalige stralingsongevallen in binnen- en buitenland, maar voor kleinschaliger incidenten zoals een transportongeval is de spreiding van de meetposten niet fijnmazig genoeg.’

De AGS’s en de regionale meetplanorganisaties van de brandweer hebben eigen detectieapparatuur om straling te meten. Met de flexibele meetposten van het NMR en de inzet van de stralingsmeetwagens van het RIVM kan de verspreiding nauwkeuriger in kaart worden gebracht en kan exact worden vastgesteld om wat voor deeltjes het gaat. Bij een incident kunnen de stralingsdeskundigen de brandweer adviseren om van deze mobiele uitbreiding van het NMR of de stralingsmeetwagens gebruik te maken. Dat kan via de responsorganisatie van het RIVM snel worden gerealiseerd.

‘MET DE OEFENMODULE VAN HET NMR KUNNEN OGS-ORGANISATIES PROCEDURES BEOEFENEN’

THEMADAG

Op 30 oktober organiseert het RIVM in Bilthoven een themadag voor AGS’s, om het handelingsperspectief bij stralingsongevallen te bespreken en de bekendheid met het functioneren van het NMR te vergroten. Tax: ‘Door gebrek aan praktijkervaring met stralingsincidenten is vaak ook de kennis over het NMR en de betekenis voor de brandweer weggezakt. Oefenen is een belangrijk instrument om kennis en kunde op peil te houden. Het NMR heeft een ingebouwde oefenmodule, waarmee oefenalarmsignalen kunnen worden gegenereerd, waarmee de OGS-organisaties hun procedures kunnen beoefenen. We zijn altijd bereid om met regio’s mee te denken over oefening en training en om gezamenlijk oefenscenario’s op te stellen. Daarnaast willen we frequenter informatiebijeenkomsten voor brandweerfunctionarissen organiseren, zodat de kennis rond dit type incidenten en het benutten van de mogelijkheden van het NMR, regelmatig wordt verversd. Dat is essentieel voor een incidenttype dat weinig voorkomt.’ ■



Met mobiele monitoren kan bij incidenten de verspreiding van radioactiviteit nauwkeuriger in beeld worden gebracht.